

IZVEŠTAJ PLEMENU

ISTI DAN

Prozori bele; zvezde opet na nebu;
Vetar nastavlja izgubljeni spor;
Vidik kao trag baruta
Tinja s istoka na zapad.

Drvo, lepo kao David, izlazi pred
Kamenu nastambu, svog Filistinca.
Noć se izliva s krova, roni u oluke;
I dan se suši na kamenju.

Neko nalik meni sam korača ulicom;
Njegove stope postavljaju krov preko jutra
I udubinu pod njega. Neko sličan meni
Prolazi kolima poput rasplamsale vatre.

Neko sličan meni, ovde, s perom umesto štake,
Izlazi hramajući na svetlost, u strahu da se okrene.
Hoću li biti ovde da ga opet pozdravim
Kad otkućaju druge ponoći?

NOVEMBARSKA NOĆ, EDINBURG

Noć zvecka kao led u čaši.
Lišće zalepljeno mrazom za pločnik.
Smeđi vazduh se dimi u izlozima,
Proba vrata i prolazi postrance.

Zimu gutam presnu. Opojna
Tama se kovitla sa zgradama.
U smeđim maljama vate
Svetiljke blede u vrletima, umiru u jamama.

Mraz u mojim plućima hrapav ko lišće
Sastrugano sa staza. – Pogledam gore, eno,
Visok krov plovi, na vrh jarbola
Lepša siva i odrpana zvezda.

Svet je medved sklupčan u jazbini.
Topla je i udobna u prozukloj noći.
A napolju kao hrizanteme
Magla širi svoj opori miris.

AKADEMIK

Sediš za debelim stolom, štirkajući
svoju pamet; čovek si bez sluha
u orkestru, žaba
što se ženrama ne udvara.

Kakav je to posao, meriti
munju lenjirom, lupanje
srca šestarom.
Kakav čarobljak, što ume
svesti Juliju, Ahaba, Agamemnona
na "uradi sam" opremu
semantičkih gestova.

*Urednost je u redu. Vozovi
treba da stižu na odredište.
Ali tvoji, umesto da
klopoću i pevaju
kroz sela i pejzaže, nikad
ne izlaze iz ranžirnih stanića.*

*Jednostavan sam čovek – verujem
da si rođen, verujem
protivno svim dokazima.
Želeo bih da ti dam
dar vremena,
transfuziju bola.*

GUŠTER PLIVAČ

*Plivao je kroz hladnu jezersku vodu
Kao da ne zna naginje li se niz
Ili uz svetlost. Plivao je samo.*

*Sićušno čudovište, prst dugi
Aligator, plivao je bez žurbe kroz mrklinu;
Svako oko blistalo pod teškim kapkom.*

*To je bilo njegovo svedočenje i njegov protest,
Da pliva bez žurbe; iz nepoznatog Razloga
Treperio je svojim kratkim tekstom kroz mrklinu i mir.*

*Ja, poput njega, prevelik da budem primećen,
Nadnesen nad njim u sažaljenju, a moja pomoć
Ne ruka podrške, već volja puna ljubavi i – bespomoćna.*

DAROVI

*Dajem ti prazninu,
dajem ti obilje.
Odmotaj ih pažljivo -
jedno je lomno kao drugo -
i kad mi zahvališ
pretvaraću se da ne vidim sumnju u tvom glasu
kad kažeš da si baš to htela.*

*Stavi ih na stočić pored kreveta.
Kad se ujutro probudiš
već će ti otići kroz vrata sna
u glavu. Kud god odeš
ići će s tobom i
gde god da si čudićeš se
s osmehom, ponoći
kojoj ne možeš da dodaš i praznini
koju možeš da ispuniš.*

NEMA MEĐUVREMENA U ISTORIJI

*Varvari! režao je Atila
dok je gomila lobanja sve više rasla.
Kakvo uživanje! pištao je Robespjer,
tresući ruku u rukavici mesje Gijotina.*

*Mač Gospodnji! urlao je Kromvel
dok su crkva i ljudi u njoj
postajali vatrena lomača.*

*Bilo je lepo misliti
da je Atila osetio dolazak glavobolje,
da je mesje Gijotin napipao da mu se ukočio vrat,
da je Kromvel imao siv ukus na jeziku.*

*– dok je, kao sad, golub
leteo mahnito iznad sveta
ne nalazeći gde da sleti,
postajući sve slabiji.*

DVA PRIJATELJA

*Poslednja reč koju izgovori ovaj
beše moje ime. Poslednja reč
koju izgovori onaj
beše moje ime.*

*Moja dva prijatelja
nikad se nisu sreli. Ali kad izgovoriše
tu poslednju reč
razgovarali su jedan s drugim.*

*Ponosan sam što im dadoh jezik
od jedne reči, uski prostor
u kojem se, ne znajući to,
najzad sretoše.*

GODO

*Osećam se bedno, glumeći
njihove neshvatljive uloge.
Ne znaju li da čekaju
onog ko je već tu?*

*Tu sam, u njihovoj svesti,
u njihovoj koži,
u svetlosti pozornice: još gore,
u njihovom neshvatanju.*

*Ne mogu čak da odem
i sednem u publiku,
jer sam i tamo.*

*Uhvaćen u klopku. Izgleda
nema šta da se radi
sem da se čeka
da se nešto dogodi.*

NOVO DOBA

*Pre dolaska varvara –
Dante je pokušao da ga opiše
u svim onim pevanjima. Hijeronimus Boš je pokušao da ga naslika
ali je i on, čak i on, bio daleko od istine.
I Goja...*

*Kad su varvari stigli, stvari su se poboljšale.
Dozvolili su nam čak da odeveni
idemo u gasne komore.
Kakvu smo samo zahvalnost osetili
kad su ubili majke pre
nego što su ubili njihovu dojenčad i kad su razneli
glavu Svetog prelata
ne iskopavši mu najpre oči.*

*Kako smo mogli da izrazimo svoju zahvalnost
kad su masovne grobnice popunjavane
samo mrtvima?*

*Oživeli smo čak veštinu molitve. O Gospode, molili smo,
hvala Ti za Tvoja sadašnja milosrđa,
hvala Ti što si nas izveo
iz mračanih vremena civilizacije.*

NAGRADE I BESI

*U ladi jedva većoj od ove sobe,
sa svešću užom od ovog pera,
s bibliotekom od jedne knjige
a ta knjiga s jednom reči u njoj,
Kolumbo je plovio, plovio i stigao.*

*Bedna duša nije znala gde.
Ipak, uspeo je:
Indijanci masakrirani, železnice
otvorile žitna polja, zatvore i ludnice,
a oblakoderi šetali naokolo
s atomskim bombama vezanim za bedra.*

*Nadam se da Kolumbo nije verovao
u sopstvenog duha. Kako je mogao počivati
sve ove stotine godina?
Kako je mogao gledati u budućnost
na svoje čudovišne potomke
što neznalački plove, neznalački stižu?*

SELJAK

*Kasno u noć
izlazi da udahne
miris zime.*

*Zvezde, tako stidljive leti,
blešte odozgo
iz ogromne praznine.*

*U silnoj tišini osluškuje
sitne zvuke. Oči mu
pune prijateljstva.*

*Šta je za njega istorija?
On je njen simbol
u čistom stanju.*

*Dokazuje to. Ulazi.
Vrata se zatvaraju i svetlost
zamire u prozoru.*

MNOGI DAROVI

Darovi stalno pristižu.

*Ne trebaju im tri Mudraca,
ne treba im Vitlejem.*

*Dolaze sa usana ljudi
i dodira koji podiže
crni teret s pognutih pleća.*

*Čak i u tužnim zemljama tamnica i mučenja
ljudi pevaju. Plešu
sred pustoši.*

*Ruke moraju da se sklope na čudnim darovima,
čak i onim što donose suze
očima što čeznu da zaplaču.*

*Talasi ih izbacuju na obalu
iz mora koje izgleda prazno.
Dolaze iz unutrašnje i spoljašnje tame.*

ČOVEK NA MOM MESTU

*Slušaj moje reči pažljivo.
Neke ne izgovaram
ja, nego
čovjek na mom mestu.*

*S kojim se pravom služi
mojim ustima? Mrzim ga kad te dodiruje
pogrešno.*

*Ali i on te voli,
ovaj strašni stranac
koji moje oči pretvara u prozore.
Vidiš ga kako gleda kroz njih.*

*Dok ne umre
od moje ljubavi za tobom
slušaj moje reči pažljivo –
jer ko sada govori?*

RAZGOVOR S OGLEDALOM

*U takvim lažima, rekla je,
prepoznajem tebi dragu istinu.
Mrzeo sam je zbog toga.*

*Kad ne dolaziš, rekla je,
opraštam ti, jer znam
da čezneš da se vratiš.
I zbog toga sam je mrzeo.*

*Kad me vrediš, rekla je,
znam da ne vrediš mene
nego svet.
Pretenciozna luda.*

*Ne mogu da je ostavim
jer potajno znam
da zna da laže.
To dodaje njen bol
mojoj krivici.*

*Kako može nešto tako bespomoćno kao istina
da preživi
tolike rane?*

IZVEŠTAJ PLEMENU

*Koža mu odrpana, lice
glatko, stopala bez prstiju!
Nikad se ne penje na drveće! – Pali stvari
pre nego ih jede!
Bežite, braćo, bežite
od posetioca iz prošlosti!*

*Ovo je rekao
prvi majmun koji je video Darvina.*

NORMAN MAKEJG (Norman MacCaig) – U novembru 1980. Škotska je proslavila osamdeseti rođendan svog najvećeg živog pesnika; u januaru 1996. oplakala je njegovu smrt. Rođen 1910. godine u Edinburgu, Norman Makejg je u njemu proveo čitav svoj životni vek. Klasični filolog po obrazovanju, najveći deo života bio je učitelj. Sporo je napredovao u karijeri, kažu najviše zbog toga što je za vreme Drugog svetskog rata odbio da ratuje. "Jednostavno nisam želeo da ubijam", objašnjavao je kasnije. Proveo je zbog toga tri meseca u zatvoru. Po izlasku, kraj rata je dočekao kao baštovan, "kopajući bašte, sadeći šeboj, potkresujući ruže, sekući travu". Dugo mu je trebalo da postane zamenik upravitelja, pa upravitelj osnovne škole. Još duže da bude izbran za profesora poezije na Univerzitetu u Sterlingu.

Svoj književni život počeo je kao pripadnik kratkovekog pesničkog pokreta zvanog "Apokalipsa". Pripadnici "Apokalipse" su odbacivali modernu tehnologiju i političku poeziju tridesetih godina, a negovali apolitički romantizam s primesama nadrealizma. Ubrzo se priklonio metafizičkom maniru, ispoljavajući savršenu formalnu kontrolu nad svojom pesničkom građom.

Makejgove omiljene teme su pejzaž, životinja i ljudi. Njegove pesme o prijateljima, ličnostima koje je poznao i susretao, o škotskoj prirodi i o Škotskoj prožete se dubokom ljubavlju i poštovanjem za svet u kojem je živio (osim za akademike, zemljoposjednike, plemstvo i političare koje je, po rečima Džoj Hendri, "prezirao kalvinističkom jetkošću"). Dok se njegov zemljak i stariji savremenik, veliki bard Hju Makdermid, obraćao čitavom svetu, Makejgova publika se, kako kaže istoričar škotske književnosti Alan Bold, sastoji od jedne jedine osobe –

obično nekoga koga voli. S njom vodi javno-privatnu raspravu, "o neadekvatnosti reči da iskažu emocionalno iskustvo. On tvrdi da je poezija nedovoljna za njegove potrebe, a onda pobija vlastitu tvrdnju stvarajući pesmu iz tog unutrašnjeg sukoba... Dok se u ranijim pesmama donekle trudio da sakrije emocije, zrele pesme ih otkrivaju."

Majstor kratke pesme, Makejg je odbijao sve kritičke etikete. Mada više inspirisan umetnošću nego ideologijom, on je ljudsko saučešće učinio svojom centralom temom. Ljubitelj paradoksa, instinktivno je shvatio da reči ne mogu da izraze "neopisivo svojstvo ljudskog prijateljstva":

*Jer sve što mogu da kažem o njemu
tek je
škrabouina na margini
izgubljenog rukopisa,*

kako sam kaže u jednoj pesmi. Po rečima Alana Bolda, "poezija Normana Makejga je kreativni odgovor na njegove vlastite sumnje u ograničenosti jezika". Povodom osamdesetog rođendana, svih Makejgovih šesnaest objavljenih zbirki našlo se među koricama njegovih Sabranih pesama.

Ovih dvadesetak pesama deo su izbora iz Makejgove poezije koji sam, uz njegovu saglasnost, preveo i pripremio za objavljivanje 1991. Sticajem okolnosti (još jedan rat koji se, marginalno, dotakao i Makejgove poezije) – knjiga je ostala u rukopisu.

D.Puvačić